Tisková zpráva ze dne 14. 2. 2017

Kuřička hadcová: slon nebo panda rostlinného světa?

Ani sloni, ani lvi neubývají tak rychle jako kuřička hadcová – rostlina, která roste jen v ČR, a to pouze na dvou lokalitách. Počet jedinců na obou lokalitách poklesl od roku 2011 o 65 %, jedna populace již v minulosti vyhynula. Kuřička hadcová přitom patří v rámci EU mezi prioritní druhy[1] vyžadující přísnou ochranu na celém území členského státu, chráněna je i Bernskou úmluvou[2]. V Botanickém ústavu AV ČR teď tým RNDr. Hany Pánkové, Ph.D., řeší projekt zaměřený na záchranu tohoto kriticky ohroženého druhu. Partnery projektu jsou ČSOP Vlašim a MŽP, financování je podpořeno z komunitárního programu Evropské unie LIFE[3]. Hlavním cílem projektu je zvýšení celkové velikosti populací kuřičky hadcové o 40 % a zavedení vhodného dlouhodobě udržitelného managementu.

Proč kuřička hadcová tak rychle mizí? Vyskytuje se pouze na osluněných stanovištích, kde horninový podklad tvoří hadec[4]. Skalky a rozvolněné trávníky, které jsou jejím domovem, jsou přitom čím dál více stíněny šířícími se dřevinami, přibývá také opadu jehličí. V takových podmínkách získávají navrch konkurenčně zdatnější rostliny. Jednou z aktivit naplánovaných v rámci projektu je proto zlepšování stavu stanovišť pomocí prosvětlování lokalit, strhávání drnu, kosení a lesní pastvy. Dalšími jsou vytvoření záchranné *ex-situ* populace, posilování populací vysíváním či vysazováním a záchranné pěstování v soukromých zahradách.

Zejména využití lesní pastvy a zapojení místních obyvatel jsou v kontextu ochranářských projektů v ČR jedinečné. Lesní pastva se sice v současné době zavádí i na jiných lokalitách, většinou jde ale pouze o maloplošné zásahy. V případě kuřičky se plánuje velkoplošná realizace na ploše cca 5 ha. Záchranné pěstování v soukromých zahradách nabídne místním obyvatelům možnost druh legálně pěstovat a přispět tak k jeho záchraně. Zájemci si mohou nechat založit na zahradě hadcovou skalku, získají návod na pěstování, sazenice kuřičky a cedulku s vysvětlením významu zapojení v záchraně rostliny. K záchrannému pěstování v soukromých zahradách bude vytvořena pracovní skupina složená z odborníků a organizací zabývajících se ochranou vzácných druhů rostlin a následně budou vybrány i další druhy vhodné pro tento způsob ochrany.

Ex-situ populace bude vytvořena na hadcové skále vybudované ve venkovní expozici návštěvnického centra EVL Želivka Vodní dům, takže se bude nacházet v identických klimatických podmínkách jako přirozené populace. Na základě analýzy genetické diverzity a s využitím výsledků experimentu provedeného v zahradě Botanického ústavu AV ČR v Průhonicích bude určen optimální design sběru semen pro tuto populaci, tak aby se zachovala co nejvyšší možná genetická variabilita, ale zároveň nedošlo ke snížení zdatnosti (fitness) mezipopulačních kříženců. Každý vysazený jedinec bude označen identifikačním štítkem a bude sledována jeho zdatnost.

Zatímco populace slonů či lvů nadále klesá, u pandy se tento trend podařilo zvrátit a její počty naopak rostou. Příklad pandy tak ukazuje, že kombinace vědeckých poznatků, politické vůle a ochoty místních obyvatel mohou divočinu zachránit. Bude kuřička hadcová podobným příkladem ve světě mizejících rostlin?

Jak se zapojit a další informace naleznete na www.kuricka.cz; www.sandwort.eu a FB stránce @kuricka

Použité zkratky:
ČSOP - Český svaz ochránců přírody
MŽP – Ministerstvo životního prostředí
AOPK – Agentura ochrany přírody a krajiny
EVL – Evropsky významná lokalita v síti NATURA 2000

Kontakt: RNDr. Hana Pánková, Ph.D., hana.pankova@ibot.cas.cz, tel. 271 015 709, mobil 732 915 014

[1] Podle směrnice92/43/EHS o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin.
[2] Úmluva o ochraně evropských planě rostoucích rostlin, volně žijících živočichů a přírodních stanovišť.
[3] Program LIFE je finanční nástroj úzce zaměřený na životní prostředí. Základním rysem projektů podpořených tímto programem je inovativnost a kreativita, jsou velmi náročné na přípravu i vzhledem k celoevropské konkurenci jejich předkladatelů. Žádosti jsou předkládány přímo Evropské komisi, která zajišťuje i jejich hodnocení. V ČR dosud získalo tuto podporu jen 14 projektů.
[4] Hadce (serpentinity) jsou horniny s velmi specifickými chemickými vlastnostmi – jsou silně bazické, ale téměř neobsahují vápník, často naopak obsahují těžké kovy, pro mnoho běžných rostlin jsou proto jedovaté.

Kuřička hadcová (*Minuartia smejkalii*) roste pouze na osluněných stanovištích, kde horninový podklad tvoří hadec. Foto T. Pánek

Kuřička hadcová kvete drobnými bílými kvítky, které jsou opylovány vosičkami. Foto T. Pánek